

*Kalja*¹

Nykysuomessa hieman rahvaanomaiseksi muuntunutta sanaa *kalja* voisi kuvitella hyvin nuoreksi sanaksi muutenkin kuin pelkän itämerensuomalaisen levikin perusteella. Niinpä sille on ehdoteltu useita lainaoriginaaleja eri indoeurooppalaisista kielistä. Tässä on syytä puuttua näistä vain kahteen, jotka molemmat edelleen mainitaan – vaikkakin aivan oikein varauksin – *Suomen sanojen alkuperä* -teoksessa (1992, 285).

Vanhastaan itämerensuomalainen *kalja* on tavattu yhdistää venäjän sanaan *kal'ja* 'kurkuista, juurista ja lihasta valmistettu keitto' (SKES 1955, 148). Jo semanttisestikin etymologia tuntuu kyseenalaiselta. Lisäksi venäjän *kal'ja* on myöhäinen laina turkista (vrt. turk. *qalja* 'vihanneskeitto'; Vasmer 1953, 512), johon se taas lainattiin persiasta (vrt. pers. *qalya* 'eräänlainen lihakeitto'; Räsänen 1969, 226), jossa se puolestaan on arabialainen laina (vrt. arab. *qaliya* 'paistettu tai kattilassa keitetty ruoka'; Joki 1963, 107). Kyseessä on siis vasta nuori kulkusana, jonka lainautuminen itämerensuomeen 'olut'-merkityksisenä ei ole lainkaan uskottavaa, sillä meikäläinen *kalja* taas on varhain lainautunut komiin saakka (vrt. kom. *kal'ja* 'kalja').

Toinen mahdollisena pidetty lainasanaoriginaali on ollut muinaisintialainen *kalya*- 'väkijuoma' (Joki 1963, 107), joka semanttisesti olisi jo huomattavasti uskottavampi vaihtoehto. Sanan palauttaminen kantaindoiraniin on kuitenkin täysin mahdotonta, sillä se on erittäin nuori dravidakielistä omaksuttu lainasana (Mayrhofer 1956, 185; huom. Mayrhofer 1992 ei viitsi edes mainita sanaa sen ilmeisen epäindoarjalaisuuden vuoksi). *Kalya*-sanan edustajien levikki on silmiinpistävänsä suppea nykyindoarjalaisissa kielissä (Turner 1966, 150), kun taas sen lainaoriginaalin etymologisia vastineita esiintyy lähes kaikissa dravidakielissä (Burrow–Emeneau 1961, 97). Itämerensuomen *kalja* ei siis missään tapauksessa voi palautua muinaisintialaiseen sanaan *kalya*-, vaikka sekä niiden ulkoasu että merkitys kieltämättä täsmäivätkin erinomaisesti.

¹ Jorma Koivulehto on auttanut kirjoittajaa jälkitavun selvittelyssä.

Sanan *kalja* aiemmat lainaetymologiat voidaan siis osoittaa kestäättömiksi. Edellä viitattiin käsitykseen, jonka mukaan *kalja* ei suppean levikkinsä vuoksi voisi olla kovin vanha sana. Sinänsä fonologisia ja fonotaktisia esteitä sen iäkkyydelle ei ole, vaan se voisi ainakin periaatteessa palautua suomalais-ugrilaiseen kantakieleen saakka. Sitä vastoin sen synonyymi *olut* ei jälkitaivunsa labiaalivokaalin vuoksi voisi olla näin varhainen, vaikka sen levikki on itämerensuomalaisten kielten keskuudessa jopa selvästi laajempi (SKES 1958, 428; SSA 1995, 264–265; huom. erillisenä germaanisena lainasanana on pidettävä saamen vastinetta *vuolâ*).

Sanaa *olut* on tietysti jo vanhastaan pidetty indoeurooppalaisena lainasanana, sillä samannäköisiä 'olut'-merkityksisiä sanoja esiintyy niin germaanisissa (esim. ruots. *öl*), baltissa (esim. liett. *alus*), slaavissa (esim. ven. *ol*) kuin iranissa (esim. oss. *ælüt-on*). Kolmen ensin mainitun haaran sanat palautuvat äänneasuun **al-u-* eli laryngaaliteorian mukaisesti äänneasuun **h₂al-u-* (< **h₂el-u-*). Monien nykyindoeuropeistien mukaan kantaindoeuroopassa ei ollut sananalkuisia vokaaleja (Beekes 1988). Sitä paitsi juuri **a* katsotaan sekundaariksi muuallakin kuin sanan alussa (Lubotsky 1989).

Sen sijaan osseetista löydetty vastine *ælüt-on* (< skyytt. **alouth* henkilönimessä *Aloúthagos* 'oluenpanija'?) ei voi palautua äänneasuun **h₂al-u-*, sillä vain yhtymistä **ri* ja **ry* tulee osseettiin *l* (Bielmeier 1977, 39; Thordarson 1989, 464–465). Myös sanan etymologisten vastineiden täydellinen puuttuminen itäisemmistä indoiranilaisista kielistä (ks. Abajev 1958, 129–131) tukee ajatusta, jonka mukaan *ælüt-on* on lainattu osseetin etelävenäläiseen esimuotoon vasta sen jälkeen, kun kieleen oli jo syntynyt uusi *l*. Itse äänneenmuutos **ri*/**ry* > *l* sijoittuu toiselle esikristilliselle vuosituhannele ajoittuvan kantairanilaisen yhteisajan jälkeiseksi mutta ainakin ajanlaskun alkua edeltäväksi, minkä todistavat esimerkiksi antiikin lähteisiin eksyneet skyyttalaisglossat. Tunnetuin esimerkki on etnonymissä *alaani* (ts. skyytt. *alanoí* < arj. **äryäna-*), joka on arvatenkin samaa alkuperää kuin *iraani* (ts. pers. *iran* < pahl. *ērān* < arj. **äryäna-*).

Jos ja kun äänneenmuutos **ri*/**ry* > *l* ajoittuu siis vasta ensimmäisen esikristillisen vuosituhanneen alkupuoliskolle, olisi *ælüt-on* voinut lainautua esi-osseettiin aikaisintaan saman vuosituhanneen loppupuoliskolla. Koska täten sana on myös iranissa näin nuori, ei ole todennäköistä, että suomen *olut* olisi iranilainen laina (vrt. Joki 1973, 294–295). Vielä epätodennäköisempää on se, että iranilaislainoja olisivat myös germaanin, baltin ja slaavin 'olut'-sanat (vrt. Aalto 1998), sillä viimeksi mainituista on muodostettu sellaisia arkaistisia johdostyyppisiä, jotka eivät olleet produktiivisia näin myöhäisenä ajankohtana (huom. näistä enemmän tuonnempana). Osseetin *ælüt-on* on siis katsottava pikemmin germaaniseksi (goottilaiseksi), balttilaiseksi tai slaavilaiseksi lainaksi kuin päinvastoin. Samasta syystä taas germaanin, baltin ja slaavin sanoja on pidettävä alkusukulaisina.

Vartaloa $*h_2al-u-$ ei silti näin suppealevikkisenä voi palauttaa indoeurooppalaiseen kantakieleen saakka. Mistä se sitten on tullut? Vaihtoehtojahan uusien sanojen synnylle on kolme: ne ovat joko onomatopoeettis-deskriptiivisiä, lainasanoja tai johdoksia. Tässä tapauksessa voidaan ensimmäistä vaihtoehtoa pitää poissuljettuna. Toisen vaihtoehdon tekee ongelmalliseksi se, ettei mitään vakuuttavaa lainaoriginaalia ole – esim. sumerin *ulut-in* 'olutaines' tuntuu kaukaa haetulta, koska vartalo $*h_2al-u-$ esiintyy vain kaikkein pohjoisimmissa indoeurooppalaiskielissä. Ei voi kuitenkaan pitää täysin mahdottomana, että sana olisi lainattu pohjoisessa Keski-Euroopassa puhutusta ei-indoeurooppalaisesta substraattikielestä. Onhan hämmästyttävän moni muukin substraattilainana pidetty sana juuri *u*-vartaloinen (Markey 1988, 16; Hamp 1990, 298).

Joka tapauksessa kolmas vaihtoehto on sittenkin saanut kaikkein eniten kannattajia, vaikka yksikään vartalolle $*h_2al-u-$ esitetyistä omaperäisistä johdetoymologioista ei ole saavuttanut yleistä hyväksyntää. Jo vanhastaan se on yhdistetty latinan sanaan *alumen* 'aluna' ja päätelty niiden motivaatiomerkitysten olleen 'kitkerä' (vrt. ksl. *kvasū* 'aluna, olut'; Pokorny 1959, 33–34). Sittemmin vartaloa on pidetty adjektiivisella *u*-johtimella muodostettuna johdoksena 'elättämistä' sekä 'kasvattamista' tarkoittavasta verbijuuresta $*h_2al-$ (> lat. *alo*, iir. *alim*, goott. *alan*; Bammesberger 1990, 215). Vastaavanlaista semanttista mielikuvitusta vaatii oluen pitäminen eräänlaisena 'taikajuomana' ja vartalon $*h_2al-u-$ yhdistäminen heitin sanaan *alwanza-* 'noiduttu' (Polomé 1996a, 100–103). Ainakin tällä hetkellä perinteinen etymologia vaikuttaa siis vakuuttavimmalta.

Tässä yhteydessä meille toki riittää sekin tieto, että kantaindоеuroopan pohjoisissa murteissa oli 'olutta' tarkoittava vartalo $*h_2al-u-$. Koska muissa haaroissa 'olut'-termit ovat vielä nuorempia, monen muun agrikulttuuriin liittyvän käsitteen tavoin oluellekaan ei siis ole yhteisindoeurooppalaista sanaa (Buck 1949, 390–391; Polomé 1996b, 490). Siitä huolimatta kantaindоеurooppalaisia pidetään yleensä edelleenkin maanviljelijöinä! Kuitenkin lingvistinen paleontologia osoittaa, että kantaindоеurooppalaiset harjoittivat maanviljelyksen sijasta karjan- ja mehiläistenhoitoa, minkä vuoksi he myös joivat oluen sijasta maitoa (ts. ieur. $*ǵ(o)lh_2k-t-$ > kr. *gála*, lat. *lac*, alb. *dhallët*) sekä mesijuomaa (ts. ieur. $*med^hu-$ > mint. *mádhu*, kr. *méthu*, saks. *Met*, engl. *mead*, ruots. *mjöd*, ven. *mjod*).

Yhteisindoeurooppalaista maanviljelysterminologiaa Intiasta Islantiin on siis hyvin vähän, jos ollenkaan. Suppeampilevikkisiä sanoja toki löytyy – Antoine Meillet (1908, 17–23) totesi jo vuosisadan alussa, että monien maanviljelystermien levikki kattaa vain itaaliset, kelttiläiset, germaanisiet, balttiläiset ja slaavilaiset kielet. Viimeksi mainitut hän nimesikin luoteisindoeurooppalaisiksi kieliksi erotukseksi indoiranin ja grekoarmenian muodostamista kaakkoisindoeurooppalaisista kielistä (huom. heittiä ja tokaaria ei vielä tun-

nettu). Nykyään tämä jako onkin indoeuropeistien keskuudessa selvästi suosittumpi kuin vanhempi jako *satem-* ja *kentum-*kieliin (ks. esim. Huld 1996).

Tämä murrejako voidaan myös kivutta asettaa aikaan ja paikkaan riippumatta siitä, minne kantaindoeurooppalainen kielialue halutaan sijoittaa. Kaakkoisindoeurooppaa nimittäin vastannee Mustan- ja Kaspienmeren pohjoispuolella noin vuosina 3600–2200 eKr. vaikuttanut, paimentolaisuutta ja karjanhoitoa harjoittanut kuoppahautakulttuuri. Luoteisindoeuroopan vastineena voitaneen puolestaan pitää Reinin ja Volgan väliselle alueelle noin vuosina 3200–2350 eKr. levittäytynyttä nuorakeraamista kulttuuria, joka edellisestä poiketen harjoitti jo kehittynyttä maanviljelystä. Ei ole mikään sattuma, että myös monilla muilla maanviljelyskäsitteillä kuin ’oluella’ on luoteisindoeurooppalainen levikki. Esimerkkinä mainittakoon ’ohra’ (ts. luoteisieur. **g^h(e)rsd-* > lat. *hordeum*, saks. *Gerste*, alb. *drithë*), joka muinaisina aikoina oli oluen tavallisimpia raaka-aineita (Hopf 1976, 530; Wiegelmann 1976, 534–536; Häkkinen–Lempiäinen 1996, 158).

Koska nuorakeraaminen kulttuuri siis harjoitti ohranviljelystä kaikkialla muualla Euroopassa, tämän Suomessa paremmin vasarakirveskulttuurina tunnetun kompleksin on arveltu tuoneen sen tännekin. Tästä syystä myös *olut* on monesti katsottu jo näinkin varhaiseksi balttilaiseksi lainasanaksi. Olen kuitenkin aivan äskettäin perustellut Jorma Koivulehdon ajatusta (1983), jonka mukaan pikemmin ns. esibalttilais-esigermaaninen lainasanakerrostuma kuului vasarakirvesaikaan, kun taas varhaisimmat varsinaiset balttilaislainat olisivat vasta sitä noin vuosina 2350–1500 eKr. seuranneen Kiukaisten kulttuurin perua (Kallio 1998).

Voisiko *olut* siis olla vasarakirvesaikainen esibalttilais-esigermaaninen lainasana? Vastaus on kielteinen, sillä vaikka *olut* voisi olla peräisin yhtä hyvin germaanista kuin baltistakin, se ei äänteellisistä syistä voi olla peräisin näiden yhteisestä kantamuodosta. Ensinnäkään esibalttilais-esigermaanista **a*:ta ei ole voitu korvata kantasuomalaisella **o*:lla ennen kantaindoeurooppalaisten **a*:n ja **o*:n yhteenlankeamista. Toiseksi näin varhaisissa lainoissa jälkitavujen labiaalivokaalit substituotoitiin aina illabiaalivokaaleilla. Kolmanneksi sananalkuisen indoeurooppalaisen laryngaalin refleksinä on nimenomaan esibalttilais-esigermaanisisissa lainoissa velaariklusiili. Jos siis **h₂al-u-* olisi lainattu jo vasarakirvesaikana, pitäisi suomessa olla sanan *olut* sijasta **kali* (gen. **kalen*), joka muistuttaa epäilyttävästi toista sanaamme *kalja*!

Miten tällainen yhdennäköisyys on selitettävissä? Yksinkertaisin tapa olisi selittää, että *kalja* olisi tšekäläisellä taholla muodostettu johdos nykykielistä tyystin kadonneesta indoeurooppalaisesta lainasanasta **kali* ’olut’ konsonantivartaloon liitetyllä johtimella **-ja* (vrt. Nikkilä 1993) – onhan sitä taannoin esitetty vastaavaksi johdokseksi myös kokonaan toisesta sanasta *kale* ’huono vilja’ (ks. SSA 1992, 285). Tämä ei kuitenkaan ole ainoa mahdollisuus, sillä sanan jälkitavu voidaan selittää myös indoeurooppalaisen johdinaineksen heijastumana.

Vartalon $*h_2al-u-$ johdoksista tunnetuin lienee neutrisella t -johtimella muodostettu $*h_2al-u-t-$ (> germ. $*alub$ > ruots. $öl$, engl. ale) 'olut', jonka jälkeläisiä löytyy vain germaanisista kielistä. Suppeasta levikistään huolimatta johdoksen täytyy silti olla hyvin varhainen, koska johdin esiintyy eräissä jo kantaindoeurooppalaisissa ravintoaineiden nimityksissä (esim. ieur. $*g(o)lh_2k-t-$ 'maito', $*meli-t-$ 'hunaja'). Tällaisen johdoksen lainautuessa kantasuomeen se jälkitavujen labiaalivokaalien puuttuessa olisi oletettavasti mukautunut täkäläisiin eta -vartaloihin, sillä mitään et -vartaloita ei näyttäisi olleen edes olemassa. Odotuksenmukainen äänneasu varhaiskantasuomessa olisi siis ollut $*kaleta$. Sen äännelaillisten jatkajien pitäisi tosin olla suomessa $*kalea$ ja virossa $*kale$, mutta suomen $kalja$ ja viron $kali$ voisivat olla kantasuomessa syntyneen rinnakkaismuodon edustuksia (vrt. esim. ksm. $*laketa - *lakja > sm. lakea - laaja$, vir. $lage - lai$).

Samaisen vartalon johdoksista tuntemattomimpia lienee taas e -asteisesta vartalosta yo -johtimella muodostettu esibaltoslaavilainen $*h_2al-ew-yo-$ (> baltosl. $*al(j)auja-$ > ven. $oluj$ 'olut'). Edellisen tavoin myös tämä johdostyyppi oli ominainen pikemminkin kantaindoeuroopalle kuin myöhemmille kielimuodoille (ks. Brugmann 1906, 189–190; Arumaa 1985, 57–58). Vaikka puolestaan johdoksen $*h_2al-ew-yo-$ jatkaja löytyy vain venäjistä, sekin tietysti riittää todisteeksi sen olemassaolosta. Onhan slaavissa vartalo $*h_2al-u-$ (> ven. ol) saanut muutenkin tehdä tilaa aiemmin yksinkertaisesti 'juomaa' merkinneelle sanalle $*pih_3-wo-$ (> ven. $pivo$).

Oletetaanpa edellä mainitun johdoksen $*h_2al-ew-yo-$ lainautuneen kantasuomeen: puolivokaaliyhtymälle $*-wy-$ ei ollut vastinetta täkäläisellä puolella, joten ensimmäinen puolivokaali jätettiin yksinkertaisesti substituomatta. Tällöin kuitenkin tulokseksi tullut kolmitavuinen $*kaleja$ edustaa fonotaktisesti niin uniikkia perusvartalotyyppiä, että se joko heti lainattaessa tai ainakin pian sen jälkeen menetti keskitavunsa – ts. $*kaleja > *kalja$. Kaksitavuisia perusvartaloita suosittiin kolmitavuisien kustannuksella, mistä kaikkein selvimpinä esimerkkeinä ovatkin kolmitavuisiin lainaoriginaaleihin palautuvat kaksitavuiset lainasanat (esim. sm. $rihma$, $vehma(ro)$; Koivulehto 1983, 126).

Näin ollen $kalja$ voidaan siis katsoa ikivanhaksi esigermaanis-esibaltoslaavilaiseksi lainaksi. Lainaoriginaalin ja lainasanan semanttiset merkitykset täsmäävät täydellisesti, eikä äänteellisiäkään ongelmia edellä esitetyn perusteella enää ole riippumatta siitä, mikä edellä esitetyistä vaihtoehdoista valitaan. Sanan suppea levikkikään ei ole ongelma, sillä voidaan hyvin ajatella myöhemmän pronssi- tai rautakautisen lainan $olut$ syrjäyttäneen aikaisemman kivitavutisen lainan $kalja$ useimmista itämerensuomalaisista kielistä. Näin selittyisi myös ensiksi mainitun pejoratiivinen sävy niissä kielissä, joissa se on säilynyt (vrt. Räsänen 1977, 58–60). Ilmeisesti kantasuomalaiset eivät siis vain lainanneet sanaa $olut$ vaan lisäksi myös entistä kehittyneemmän oluenpanotekniikan, koska äänteellisesti samanikäiseen lainasanakerrostumaan kuu-

luvat mm. balttilainen *hiiva* sekä germaaniset *mallas* ja *vierre* riippumatta siitä, onko *olut* itse balttilaista vai germaanista alkuperää.

Ei kuitenkaan pitäisi olla edes epäilystä siitä, etteikö vasarakirveskansa olisi juonut olutta. Onpa Unto Salo (1990, 10–13) jopa ehdottanut, että kulttuurille tunnusomainen nuorakoristelu pikarien suulla juontuisi oluen valmistuksesta. Oluen käyminen nimittäin edellytti ilmatiivistä astiaa, jollainen olisi-kin saatu aikaan peittämällä pikarin suu nahalla tai kankaalla ja sitomalla se astian kaulaan nuoralla. Salo (ibid.) on edelleen todennut, että vaikka ohranviljelys olisikin alkanut Suomessa vasta Kiukaiskulttuurin aikana, on vasarakirvesaikainen olut voitu ohran sijasta panna medestä, marjoista tai hedelmistä (huom. mpr. *alu* 'mesi'!). Voisi siis jopa ajatella, että *kalja* olisi alkujaan merkinnyt 'ohrajuoman' sijasta 'mesi-, marja- tai hedelmäjuomaa', kun taas *olut*, joka kuuluukin samaan lainasanakerrostumaan kuin balttilainen *ohra* (SKES 1958, 420; SSA 1995, 259–260), olisi ollut ensimmäinen 'ohrajuomaa' tarkoittanut sana.

LÄHTEET

- AALTO, PENTTI 1998: Finnish *olut* and *humala*, once again. *Oekeeta asijoo: Commentationes Fenno-Ugricae in honorem Seppo Suhonen sexagenarii* 16. V. 1998. Mémoires de la Société Finno-ougrienne 228. Helsinki.
- ABAJEV, V. I. 1958–1989: *Istoriko-etimologičeskij slovar osetinskogo jazyka*. Leningrad.
- ARUMAA, PEETER 1964–1985: *Urslavische Grammatik: Einführung in das vergleichende Studium der slavischen Sprachen*. Heidelberg.
- BAMMESBERGER, ALFRED 1990: *Die Morphologie des urgermanischen Nomens*. Heidelberg.
- BEEKES, ROBERT S. P. 1988: Laryngeal Developments: A Survey. *Die Laryngaltheorie und die Rekonstruktion des indogermanischen Laut- und Formensystems*. Toim. ALFRED BAMMESBERGER. Heidelberg.
- BIELMEIER, ROLAND 1977: *Historische Untersuchung zum Erb- und Lehnwortschatzanteil im ossetischen Grundwortschatz*. Europäische Hochschulschriften XXVII/2. Frankfurt am Main.
- BRUGMANN, KARL 1897–1916: *Vergleichende Laut-, Stammbildungs- und Flexionslehre nebst Lehre vom Gebrauch der Wortformen der indogermanischen Sprachen: Zweite Bearbeitung*. Straßburg.
- BUCK, CARL DARLING 1949: *A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages*. Chicago.
- BURROW, T. – EMENEAU, M. B. 1961: *A Dravidian Etymological Dictionary*. Oxford.
- HAMP, ERIC P. 1990: The Pre-Indo-European Language of Northern (Central) Europe. *When Worlds Collide: the Indo-Europeans and the Pre-Indo-Europeans*. Toim. T. L. MARKEY – JOHN A. C. GREPPIN. Ann Arbor.
- HOPF, M. 1976: Bier. I. Allgemeines zur B.herstellung und älteren Geschichte des B. *Reallexicon der Germanischen Altertumskunde* 2. Berlin.
- HULD, MARTIN E. 1996: Meillet's Northwest Indo-European Revisited. *The Indo-Europeanization of Northern Europe*. Toim. KARLENE JONES-BLEY – MARTIN E. HULD. Washington.
- HÄKKINEN, KAISA – LEMPIÄINEN, TERTTU 1996: Die ältesten Getreidepflanzen der Finnen und ihre Namen. *Finnisch-Ugrische Forschungen*.
- JOKI, AULIS J. 1963: Uralte Lehnwörter oder Zufälle? *Congressus Internationalis Fenno-Ugristarum Budapestini habitus* 20.–24. IX. 1960. Budapest.
- 1973: *Uralier und Indogermanen*. Mémoires de la Société Finno-ougrienne 151. Helsinki.

- KALLIO, PETRI 1998: Vanhojen balttilaisten lainasanojen ajoittamisesta. *Oekeeta asijoo: Commentationes Fenno-Ugricae in honorem Seppo Suhonen sexagenarii* 16. V. 1998. Mémoires de la Société Finno-ougrienne 228. Helsinki.
- KOIVULEHTO, JORMA 1983: Suomalaisen maahanmuutto indoeurooppalaisten lainasanojen valossa. *Journal de la Société Finno-ougrienne*.
- LUBOTSKY, ALEXANDER 1989: Against a Proto-Indo-European phoneme *a. *The New Sound of Indo-European*. Toim. THEO VENNEMANN. Berlin.
- MARKEY, THOMAS L. 1988: The Celto-Germanic 'dog/wolf'-Champion and the Intergration of Pre-/Non-IE Ideals. *North-Western European Language Evolution*.
- MAYRHOFER, MANFRED 1956–1980: *Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch des Altindischen*. Heidelberg.
- 1992–: *Etymologisches Wörterbuch des Altindiarischen*. Heidelberg.
- MEILLET, ANTOINE 1908: *Les dialectes indo-européens*. Paris.
- NIKKILÄ, OSMO 1993: Kaksitavuisia itämerensuomen *jA-johdoksia. *Minor Uralic Languages and Their Contacts*. Toim. AGO KÜNNAP. Tartu.
- POKORNY, JULIUS 1959: *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. Bern.
- POLOMÉ, EDGAR C. 1996a: Beer, Runes and Magic. *The Journal of Indo-European Studies*.
- 1996b: About the IE (Mainly Gmc.) Lexicon on 'Food and Drink'. *A Frisian and Germanic Miscellany*. Toim. ADELIN PETERSEN – HANS F. NIELSEN. Bredstedt.
- RÄSÄNEN, MARTTI 1969: *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkisprachen*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVII. Helsinki.
- RÄSÄNEN, MATTI 1977: *Ohrasta olutta, rukiista ryypättävää: Mietojen kansanomaisten viljajuoimien valmistus Suomessa*. Jyväskylän yliopiston etnologian laitoksen tutkimuksia 6. Jyväskylä.
- SALO, UNTO 1990: Astian kulttuurihistoriasta Suomessa ja naapurialueilla. *Suomen Museo*.
- SKES = Y. H. TOIVONEN, ERKKI ITKONEN, AULIS J. JOKI JA REINO PELTOLA 1955–1981: *Suomen kielen etymologinen sanakirja*. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XII. Helsinki.
- SSA = ERKKI ITKONEN – ULLA-MAIJA KULONEN 1992–: *Suomen sanojen alkuperä*. Helsinki.
- THORDARSON, FRIDRIK 1989: Ossetic. *Compendium Linguarum Iranicarum*. Toim. RÜDIGER SCHMITT. Wiesbaden.
- TURNER, R. L. 1966: *A Comparative Dictionary of the Indo-Aryan Languages*. London.
- VASMER, MAX 1953–1958: *Russisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg.
- WIEGELMANN, G. 1976: Bier: II. B. im germ. Bereich. *Reallexicon der Germanischen Altertumskunde* 2. Berlin.

PETRI KALLIO: *Kalja* 'beer'

Earlier suggestions concerning the etymology of Finnish *kalja* 'beer' can probably be considered misleading. In particular, phonologically and phonotactically *kalja* may be earlier than its synonym *olut*, which, as is well-known, is a borrowing from the Germanic **alu-þ-* or from the Baltic **alu(-t)-*. These Northwest Indo-European words for 'beer' go back to **h₂al-u-*, which, it is here suggested, is the source of the Finnish *kalja*. Its expected shape, however, would have been **kali* (gen. **kalen*), but the final syllable of *kalja* can be explained in one of three ways:

1. *kalja* is a derivative of **kali* which has been borrowed from NWIE **h₂al-u-*.
2. *kalja* is a variant of **kaleta*, borrowed from pre-Germanic **h₂al-u-t-* derived from NWIE **h₂al-u-*.
3. *kalja* is a borrowing from pre-Balto-Slavic **h₂al-ew-yo-*, derived from NWIE **h₂al-u-*.

Thus Finnish *kalja* can be considered an early Indo-European loanword borrowed during the Corded Ware Period (ca. 3200–2350 BC). This etymology is also consistent with the non-linguistic evidence, since the brewing of beer probably began in Finland at the same time.